

MAA-ARVIOINTI JA ANALYYSI

KESKEISET VIESTIT TYÖSKENTELYYN MAIDEN KANSSA JA NIITÄ VARTEN – KATSAUS LINJAKSIIN

JOHDANTO

Euroopan erityisopetuksen ja inklusiivisen opetuksen kehittämiskeskus (jäljempänä kehittämiskeskus) pyrkii tukemaan jäsenmaita inklusiivista opetusta koskevien linjausten kehittämisessä ja menestyksekkäässä täytäntöönpanossa. Kaikki työ jäsenmaiden kanssa tukee kehittämiskeskuksen pyrkimystä olla aktiivinen toimija linjausten muuttamisessa. Koko kehittämiskeskuksen työ tähtää siihen, että täydellisesti toteutettuna inklusiivisen opetusjärjestelmän tulee kyetä takaamaan, että kaikilla oppijoilla on ikään katsomatta mahdollisuus saada, yhdessä ikätoveriensä ja ystäviensä kanssa, merkityksellistä ja korkealaatuista opetusta omassa paikallisyhteisössään.

Kehittämiskeskuksen työ **Maa-arviointi ja analyysi** (CPRA) toteutettiin vuosina 2014–2021. CPRA tarjosi kehittämiskeskuksen jäsenmaille yksityiskohtaista tietoa inklusiivisen opetuksen toimintaperiaatteista. Se myös sijoitti kehittämiskeskuksen laajemmat havainnot ja tuotokset kattavampaan eurooppalaiseen ja kansainväliseen koulutusta ja inklusiivista koskevaan linjauskontekstiin.

CPRA auttoi maiden päättäjiä pohtimaan inklusiivista opetusta koskevien linjausten kehittämistä ja viritti keskustelua linjauksista kyseisessä maassa. Se analysoi saatavilla olevaa tietoa inklusiivista opetusta koskevista nykyisistä maakohtaisista linjauksista; CPRA ei käsitellyt varsinaista linjausten täytäntöönpanoa.

Tämä katsaus linjauksiin esittelee keskeisiä viestejä CPRA:n toimista, jotka voivat antaa tietoa maiden tulevasta inklusiivista opetusta koskevien linjausten kehittämistyöstä sekä kehittämiskeskuksen työstä jäsenmaidensa kanssa ja niitä varten.

CPRA-METODOLOGIA

CPRA-metodologia kehitettiin pilottivaiheessa, johon osallistui kehittämiskeskuksen henkilökuntaa ja kahdeksan kehittämiskeskuksen jäsenmaata. Käytetyt menetelmät kehitettiin ja vahvistettiin myöhemmissä vaiheissa muiden jäsenmaiden kanssa. Vuoden 2021 loppuun mennessä 24 kehittämiskeskuksen jäsenmaata (eli valtiota ja lainkäyttöaluetta) oli osallistunut maa-arviointiin ja analyysiin.

Kehittämiskeskus ja jäsenmaiden päättäjät olivat yhtä mieltä siitä, että linjausten kehittämistyötä voidaan käsitellä sen **aikomusten** perusteella. Linjauksia koskevia lähestymistapoja voidaan suunnitella:

- **ennaltaehkäisemään** erimuotoista syrjäytymistä koulutuksesta
- **puuttumaan asioihin** siten, että varmistetaan laadukkaan inklusiivisen opetuksen saatavuus kaikille oppijoille kaikkina aikoina
- **korvaamaan** tilannetta erityisillä toimilla ja tarjonnalla silloin, kun ennaltaehkäisy ja puuttuminen eivät vastaa riittävästi oppilaiden tarpeisiin inklusiivisissa oppimisympäristöissä.

CPRA-työssä pilottiryhmä määritteli 12 keskeistä toimenpidettä kansainvälisten ja eurooppalaisen tason linjauksia koskevien tavoitteiden saavuttamiseksi ja koulutusjärjestelmien laadun parantamiseksi kaikille oppijoille. Kehittämiskeskuksen henkilökunta tutki jäsenmaissa lähestymistapoja, jotka koskivat näihin toimenpiteisiin liittyviä linjauksia. Henkilökunta luokitteli lähestymistavat ennaltaehkäisyksi, puuttumiseksi tai korvaamiseksi ja tunnistivat puutteita, jos toimintaa ei oltu osoitettu.

TÄRKEIMMÄT TULOKSET

Havainnot maa-arvioinnista ja analyysistä viittaavat siihen, että työskentely maiden kanssa tiettyjen linjausten tarkastelemiseksi voi tuoda esiin hyödyllistä tietoa linjausten kehittämistyön tukemiseen. Kun otetaan huomioon lähestymistapojen tasapaino ennaltaehkäisyyn, puuttumisen ja korvaamisen osalta ja/tai aukot linjausten kattavuudessa, yksittäiset maat saavat olennaista tietoa inklusiivisen opetusjärjestelmän kehittämiseen. Tämä pohdiskelu korostaa myös laajempia eurooppalaisen tason viestejä ja tarjoaa mahdolliset toimenpiteet linjausten kulkusuunnan kehittämisessä kohti enemmän ennalta ehkäiseviä lähestymistapoja.

Inklusiiviset opetusjärjestelmät vaativat kattavan joukon linjauksia

Inklusiivisessa opetuksessa ei ole kyse ainoastaan yksittäisten oppijoiden tukemiseksi tehdyistä linjauksista. Kaikilla tasoilla monenlaisten linjausten on viitattava inklusiiviseen opetukseen ja toteutettava sitä.

CPRA-työssä korostetut 12 linjauksia koskevaa toimenpidettä ja suositusta voivat auttaa päättäjiä pohtimaan nykyisiä kansallisia linjauksia kaikilla inklusiiviseen opetukseen vaikuttavilla aloilla.

Kestävä kehitys kohti inklusiivista opetusta edellyttää kolmen lähestymistavan yhdistelmää linjauksiin

Pitkän aikavälin kestävä kehitys kohti inklusiivisia opetusjärjestelmiä voidaan nähdä ennaltaehkäisyyn, puuttumisen ja korvaamisen lähestymistapojen yhdistelmänä. Maan kulkua kohti tehokasta ja tasavertaista inklusiivista opetusjärjestelmää voidaan yksilöidä siirtymällä pois pääasiassa kompensoivasta toiminnasta enemmän puuttumiseen ja ennaltaehkäisyyn painottuvaa toimintaa kohti.

Kaikki 12 toimenpidettä sisältävät erilaisia toimintamalleja linjauksia koskevien lähestymistapojen osalta

CPRA-työhön osallistuvilla kehittämisskeskuksen jäsenmailla oli hyvin erilaisia toimintamalleja lähestyä näitä 12 toimenpidettä. Vaikka selkeitä suuntauksia ei näkynyt, oli mahdollista tunnistaa laajin ja kapein kattavuus.

Jäsenmailla oli laajempi kattavuus toimenpiteistä, jotka liittyvät tehostetun yhteistyön, ohjauksen, inklusiivisen opetuksen ja varhaiskasvatuksen tukemiseen.

Kattavuus ei ollut yhtä laajaa linjauksissa, jotka kohdistuivat toimenpiteisiin koskien koulun ilmapiiriä, koulusta työhön siirtymisen parantamista, varhaisen seurannan ja luokalle jäämisen kielteisten vaikutusten vähentämistä sekä sellaisten koulujen tukemista, joilla on huonompia koulutustuloksia.

CPRA-PROSESSI

CPRA-prosessi perustui yhteistyöhön perustuviin lähestymistapoihin jäsenmaiden päättäjien kanssa. Nämä lähestymistavat olivat olennaisia, jotta voidaan systemaattisesti tunnistaa linjauksia koskevia vahvuusalueita ja kehittämiskohteita, joita jäsenmaiden edustajat voivat käyttää eri tavoin omissa yhteyksissään. Yhteistyöhön perustuvilla yhteiskehityksen työprosesseilla on potentiaalia kehittyä edelleen työssä, jota kehittämisskeskus tekee vastaisuudessa jäsenmaidensa kanssa.

Yhteistyöhön perustuvan työskentelyn edut

Yhteistyöhön perustuva työskentely opetusministeriöiden sisällä ja muiden ministeriöiden, laitosten ja viranomaisten kanssa on edellytys johdonmukaisten inklusiivista opetusta koskevien linjausten varmistamiselle. Yhteistyöhön perustuva lähestymistapa auttaa tunnistamaan olemassa olevat linjaukset, jotka tahattomasti edistävät syrjäytymistä ja toimivat vastoin inklusiivisen opetuksen tavoitetta.

Vahvuusalueiden ja kehittämiskohteiden tunnistaminen

Vahvuusalueiden ja kehittämiskohteiden systemaattinen tunnistaminen linjausten viitekehyksessä on edellytys inklusiivisen opetuksen lyhyen ja pitkän aikavälin linjauksia koskevien painopisteiden asettamiselle. Vahvuusalueiden ja kehittämiskohteiden tunnistaminen voi tukea koulutusalan kaikkien sidosryhmien välistä keskustelua linjausten muutoksista, joita tarvitaan inklusiivisempien opetusjärjestelmien saavuttamiseksi.

YHDENMUKAISTAMINEN KANSAINVÄLISEN JA EUROOPPALAISEN TASON LINJAUSTEN KEHITYSTEN KANSSA

Kansainvälinen ja eurooppalaisen tason työ vahvistaa tarvetta jatkaa kehitystyötä maiden kanssa KAIKKIIN oppijoihin keskittyvän inklusiivisen opetuksen linjausten alalla. On erityisesti tarpeen sisällyttää tietyt kansainväliset ja Euroopan unionin sitoumukset/vaatimukset kansalliseen lainsäädäntöön ja linjauksiin. Yhteistyöhön perustuvaa, monialaista työtä tarvitaan myös sellaisten järjestelmätekijöiden tunnistamiseksi ja käsittelemiseksi, jotka estävät kaikkien oppijoiden tasavertaisuuden.

Kansainvälisen ja eurooppalaisen tason kehityksen huomioon ottamisen merkitys

Keskeinen kansainvälisen ja eurooppalaisen tason toiminta voi tukea vuoropuhelua kansallisten linjausten kehittämistyössä. Tällainen vuoropuhelu voi johtaa selkeään, laajasti hyväksytyyn näkemykseen inklusiivisesta opetuksesta ja varmistaa, että kansainväliset yleissopimukset kirjataan kansalliseen lainsäädäntöön ja linjauksiin.

Kulkusuunnan huomioon ottaminen

Keskeinen kansainvälisen ja eurooppalaisen tason toiminta vahvistaa uudelleen kulkusuuntaa ohjaavien tärkeiden toimintalinjojen kehitystä. Tällä hetkellä ne korostavat tarvetta ohjelmille, jotka keskittyvät laajempaan joukkoon oppijoita – erityisesti heikommassa asemassa oleviin – katkaisutakseen monissa maissa vallitsevan suoran yhteyden inklusion ja erityisen tuen tarpeen / vammaisuuden välillä. Näyttöön perustuvan toimintalinjojen kehittämisen tulee ottaa inklusiiviseen opetukseen moniulotteinen lähestymistapa, jossa otetaan huomioon yksilölliset ja ryhmän sisäiset erot tarkasteltaessa marginalisoivia tekijöitä kouluissa ja laajemmin koulutusjärjestelmässä.

Koulutuksen tasavertaisuuteen vaikuttavien järjestelmätekijöiden ymmärtäminen

Jotta voidaan puuttua tehokkaasti koulutusjärjestelmän tekijöihin, jotka liittyvät syrjintään ja heikossa asemassa olevien ryhmien alisuoriutumiseen, linjausten on keskityttävä tasavertaisuuteen ja oikeudenmukaisuuden tärkeyteen koulutusmahdollisuuksien osalta. Linjauksissa tulee selkeästi viestiä, että on mahdollista kehittää sekä korkealaatuisia että oikeudenmukaisia koulutusjärjestelmiä.

LINJAUKSIA KOSKEVAN MAIDEN KANSSA TEHTÄVÄN KEHITYSTYÖN PAINOPISTE

CPRA-työtä on mahdollista kehittää edelleen evästämään kansallisia, eurooppalaisia ja kansainvälisiä linjauksia koskevien päämäärien ja tavoitteiden asettajia. Päivitetty CPRA-viitekehys voisi mahdollisesti kehittyä työkaluksi, jolla parannetaan inklusiivisen opetuksen kehityksen seuranta kehittämisskeskuksen jäsenmaissa ja niiden välillä sekä tuetaan keskusteluja Yhdistyneiden kansakuntien kestävä kehityksen tavoitteista ja eurooppalaisen koulutusalueen prioriteeteista.

Maa-arvioinnin ja analyysin havaintojen pohjalta voidaan myös hyödyntää laajempaa seurantatyötä kehittämisskeskuksen jäsenmaissa ja niiden kanssa. CPRA näyttää vertailumaiden nykyisten linjausten tilanteen. Pidemmällä aikavälillä maat voisivat tarkastella näitä tuloksia uudelleen seuratakseen tiettyjä linjausten muutoksia ja kehitystä.

CPRA:n yleisen työn pohjalta kaikki kehittämisskeskuksen tulevat toimet jäsenmaidensa kanssa sisällytetään Maiden linjausten kehittämisen tukeen (CPDS). CPDS kehittää CPRA:n työprosesseja kehittämällä tuloksia, jotka ovat osoittautuneet hyödyllisiksi maiden tukemisessa. CPDS pyrkii luomaan kattavan viitekehyn ja metodologian jäsenmaiden edustajien kanssa työskentelylle. Näin he voivat tutkia ja valvoa inklusiivista opetusjärjestelmää koskevien linjausten viitekehyn tehokasta täytäntöönpanoa omissa maissaan.

Lisätietoja CPRA:sta on saatavilla yhteenvetokertomuksesta *Country Policy Review and Analysis: Key messages for working with and for countries*.

Lisätietoja kehittämisskeskuksen työstä: www.european-agency.org

© European Agency for Special Needs and Inclusive Education 2021

Euroopan komission tuki tämän julkaisun tuottamiseen ei tarkoita sitä, että sisältö, joka kuvastaa pelkästään tekijöiden näkemyksiä, saa kannatusta, eikä komissiota voida saattaa vastuuseen niiden sisältämien tietojen mahdollisesta käytöstä.